

Behov for at genindføre folkestyret i dansk politik

Efter de politiske skandaler her i Danmark spørger man sig selv, om de politiske sammenbrud, vi har været vidne til, har været selvskabte af de politiske partier og ledelserne bag dem. I Frankrig gik tre millioner franskmænd på gaden i to måneder, da de havde fået nok af den politiske ledelse. Den førende kandidat til næste års præsidentvalg i landet rejste midt i tumulten det spørgsmål, om de problemer, man stod overfor, mon udsprang af det politiske system selv? I England er regeringschefen kompromitteret af skandaler om partibidrag kamoufleret som lån, og hvor det kun er sikker viden om hans forventede tilbagetræden til sommer, der har reddet ham ud af den knibe. I USA ruller den ene debat efter den anden om magtmisbrug, overtrædelse af den amerikanske forfatning, sikkerhedspolitiske lækager til pressen og mistro til regeringens dagsorden som krigsførende nation. Man kan egentlig blive ved fra Øst til Vest. Og fra Nord til Syd. Selvom det repræsentative demokrati er "den styreform med de mindste svagheder", tyder stadig mere på, at visse svagheder er ved at gribe om sig i et omfang, der kan true selve eksistensberettigelsen af det repræsentative demokrati. Og dermed bæreevnen for det folkestyre som har udviklet sig over de sidste par hundrede år.

Hvad kan man så gøre ved det, spørger man sig selv?

Først kan man selvfølgelig overveje blot at flytte sin stemme til andre partier og dermed håbe på forbedring, og at fejl rettes. Omvendt så bliver det hurtigt en frustrerende rundtur på vor stemmeseddel. Man kommer meget hurtigt til den erkendelse, at de politiske tilbud, som står til rådighed, med få tematiske forskelle, i grunden bygger over den samme strukturelle svagheit: At politik topstyres. At partiets politik fastlægges ved et ledelsesstyret udspil, der godkendes på landsmøder eller kongresser. Og at det er partiledelsen, der fortolker grundlaget for den til enhver tid førte politik, og herefter retter organisation, folketingsgruppe m.v. ind efter disse fortolkninger. Lejlighedsvis udskiftes en ledelse, eller den træder selv tilbage (mere sjældent!), men den grundlæggende natur af processen er den samme. En håndfuld mennesker i hvert parti tilrettelægger politikken med stiltiende accept af en håndfuld mennesker i det organisatoriske apparat, og dermed er der skabt begrænsninger for et politisk partis udvikling, efterprøvning og virkelighedskontrol, af den officielle politik, holdningsdannelse, bevægelighed og mulighed for tilpasning til virkelighedens vedvarende foranderlighed. Af samme grund har politik og de politiske partier som noget helt karakteristisk, i meget lang tid fulgt efter den udvikling, som sker andetsteds. Og udenfor de politiske partier. De politiske partiers opgave har i lang tid været at afstemme samfundets reaktion på underliggende udviklingstendenser. Dette ville for så vidt heller ikke være et problem, hvis den udvikling, der fandt sted i det omkringliggende samfund, altid var den rigtige. Men er der behov for justering og retningsændring, har det vist sig, at den grundlæggende natur af de politiske partier har vist en tendens til at udskyde og forsinke sådanne tilpasninger. Og i de tilfælde hvor problemer helt er overhørt, har det skabt dramatiske konsekvenser for samfundet.

Accepterer man denne problemstilling, så synes konklusionen at pege i retning af, at topstyring af de politiske partier ikke har vist lydhørhed og tilpasningsevne til behov i samfund og blandt befolkning, hvorved det repræsentative demokrati er udvandet, og der er opstået et stigende demokratisk underskud. Ikke fordi befolkningen ikke vil deltage i valg eller følge med i debatter. Men fordi befolkningen erkender, at de grundlæggende ikke har nogen indflydelse på det, som finder sted. Uanset hvordan de stemmer. Topstyring og degenererede organisationsapparater har for længst bragt enhver forventning til ophør om, at

man ved at stemme på, eller melde sig ind i et politisk parti, kan påvirke noget som helst. Fremmedgørelsen, imellem den der repræsenterer og den repræsenterede, er vokset stødt over snart en generation.

Nøgternt vurderet må de politiske partier derfor vurderes ikke at leve op til de forudsætninger, der er for deres hele eksistens og virke. Befolkningens behov defineres ovenfra af ledelserne i de politiske partier, og bliver igennem presse, medieteknik og spindoktorer "solgt" til det befolkningsgrundlag, man selv repræsenterer. Men det har udviklet sig til "politisk optræden", hvor det at skabe og styre det politiske resultat bliver hele målet med indsatsen, mens indholdet fortabes. Det afgørende synes at være, at det, man tager det politiske ansvar for, "ikke kan kritiseres" og man kan "tælle til 90". En art politisk minimalisme. Man kan sige, at hele processen degenererer, og at processen bliver et mål i sig selv, og at det dermed bliver komplikationerne i det politiske spil, der har udviklet sig til den bærende intrige for deltagerne selv, frem for et politisk ansvar for veldefinerede mål. Ledelserne af de politiske partier har, med få undtagelser, forfinet en rekrutteringskultur, hvor egentlig selvsupplering sammensætter holdet til et partis ledelse som en art elitær særprofession. Resten behandles som stemmekvæg.

At man i ledelsen af et fodboldhold, en virksomhed eller en pop gruppe har en enkelt eller to, der bestemmer, kender vi udmærket. Nu er politik dog ingen af disse dele, og har den helt unikke karakteristisk, at valg træffes ud fra en subjektiv holdning, at man som politiker bør træffe sine valg personligt, samt at man ikke må gå på kompromis med uretten. Ingen af disse kvaliteter gælder mange andre steder, og er derfor så uhyre vigtige at beskytte i vort folkestyre.

Nu har enhver nok regnet ud, at jeg selvfølgelig vil komme med et løsningsforslag. Og det har jeg rigtignok grublet længe over. Og enhver må have mig undskyldt, hvis jeg har overset andre og bedre løsninger. Men så vil den afledede debat forhåbentlig råde bod på dette. Først er der en løsningsmulighed, der må opgives. At foreslå at der skabes et nyt parti, vil i sagens natur være uhyre naivt, idet det er selve strukturen og opbygning af det politiske parti, som er kernen i problemet. Det vil næppe være rimeligt at antage, at det alene er de politikere, vi kender i dag, der har specielt dårlig vilje eller manglende evner. I min søgen efter en løsning fik jeg derfor den tanke at slå op i vor Grundlov for at se, om der ikke var inspiration at hente her.

I en af Grundlovens oprindelige bestemmelser står der (§ 56): "Folketingsmedlemmerne er ene bundet ved deres overbevisning, og ikke ved nogen forskrift af deres vælgere". Tager vi udgangspunkt i den problematik, jeg netop har forholdt mig til, må det konstateres, at denne forudsætning i Grundloven ikke er opfyldt. Udvælgelse, opstilling og styring af folketingskandidater indenfor de politiske partier, "binder" og "foreskriver" nemlig deres politiske valg.

Det spørgsmål melder sig derfor, om en del af løsningen kunne ligge i at virkeliggøre folketingsmedlemmernes grundlovssikrede uafhængighed, ved at skabe en mulighed for opstilling af folketingskandidater, så de kan udøve deres politiske virke uafhængigt af "forskrift af deres vælgere" og dermed uafhængigt af et politisk parti. Vor Grundlov har stillet som betingelse, at forudsætningen for et velfungerende folkestyre må være, at folketingsmedlemmerne vælges i deres egen ret. Kun ved opfyldelse af denne forudsætning har det været vor Grundlovs forventning, at politiske beslutninger tages på baggrund af nødvendighed og bæredygtighed. Og at denne forudsætning må være opfyldt for, at folkestyret kan opretholde sin troværdighed og effektivitet.

Ser man på grundlovens oprindelige forudsætninger, kunne et grundlag for etablering af et "grundlovsafstemt" politisk parti, uden politik og ledelse, dermed blive:

Forudsætning 1: At der etableres et "valgteknisk parti" med det ene formål at muliggøre opstilling af folketingskandidater, der er uafhængige af de politiske partier. Med andre ord etablere en Opstillingsliste, hvor man som kandidat ikke er underlagt et partis politik, ledelse eller organisatoriske apparat, men alene er underlagt sine vælgeres bedømmelse ved afholdelse af folketingsvalg. Men i udførelsen af sit politiske arbejde "alene er bundet af sin overbevisning".

Forudsætning 2: At ændre måden at lave politik på, så det arbejdende folkestyre i stedet for at være baseret på folketingsgrupper sammensat af et enkelt politiske parti, i stedet omdannes til politiske grupperinger under en given valgperiode (konstitueringsaftale). Topstyret politiske partier erstattes dermed af samarbejdende politiske grupperinger imellem uafhængige folketingsmedlemmer. Politiske grupper der må tilpasse deres politik til den støtte, der er blandt gruppens folketingsmedlemmer. Og folketingsmedlemmer der må tilpasse deres politik til befolkningens behov, og ikke til folketingsgruppernes ledelser. Folketingmedlemmer kan dermed samarbejde med, eller indgå som medlem af, politiske grupperinger i Folketinget, men frit vælge, under eller efter en valgperiode, igen at stå fri. Med mulighed for at træffe nye valg.

Forudsætning 3: At give folketingets medlemmer det personlige ansvar tilbage. Folketingsmedlemmer skal alene stå til regnskab overfor deres vælgere. Og ikke overfor politiske ledelser eller et organisatorisk bagland. Den balance skal genskabes med en Opstillingsliste, hvor listens eneste formål er at gøre det muligt for kandidater at blive valgt til Folketinget. Men for et parti der ikke har nogen politik.

Forudsætning 4: At give enhver, der har en politisk dagsorden, muligheden for at påvirke landets politik. I Danmark ændres samfundets rammebetingelser ved kollektivt ansvar i et samarbejdende folkestyre. De mange passer på de få. De få respekterer de mange. Denne balance kan kun sikres, hvis den politisk engagerede borger får reel mulighed for at komme til orde. Som forudset i vor grundlov. Og ikke begrænset af uigennemsigtige og utidssvarende karriereforløb i partiers organisationer.

Oprindeligt var det vort lands "første og fremmeste borgere", der havde plads i Rigsdagen. Jeg foreslår den forudsætning genskabt. Om det bliver en håndfuld, en snes, eller man kan "tælle til 90", er uden betydning. Det afgørende er at omkode de politiske processer. Om det bliver en Opstillingsliste, som tilfører den kritiske masse hvorom forandring kan skabes, eller om det bliver i de politiske partiers egen omstilling, er uden betydning. Man må blot håbe for os alle, at denne omstillingsproces går hurtigt.

Klaus Riskær Pedersen
www.opstillingslisten.dk
Den 26. april 2006

